

Боян ***ЧИМОВ***

РУТ

1.
Рут ,
Рут! -
цвете нежно
в Моавската
градина…
Днес звучи,
като
в окарина
библейското ти
име…
Светъл лъч
трепти
над
Израил
и над
моята родина…
Кратко
щастие
с
Махлон …
Млада овдовя.
Скръб
лицето ти
покри…
Рожба
не роди,
род
свещен
да продължи…
2.
Твоята
свекърва
Ноемин,
тръгна си
тъжна
към
Юдея…
С
глас
от болка
наранен,
твърдо
рече ѝ:
„Майко моя,
няма
да се разделим,
с теб
ще живея…
С
теб
и с твоя Бог,
нов живот
ще подредим
в нашата
Юдея…“
3.
Гръб
превива Рут.
Клас
по клас
събира…
Тежък труд! –
от ранно
утро
чак до късен час…
Град
Витлеем
прие те
с любов.
Горда с теб е
Ноемин!
Ще
бъдеш майка
на Давидовия
род…
В
теб Вооз
видя
бъдещата си
жена…
Твойта хубост
го превзе…
И
на теб реши,
Рут,
живота си
да отдаде…
4.
Мина се година.
В миг блажен,
роди се
твоят син
Овид
във Витлеем.
Негов
внук
ще е Давид,
бъдещ
цар
на Израил
и Поет
велик…†

Електронно издание на адрес: **vestnikiskri.com**
Издава свещ. Лъчезар Лазаров, гл. редактор. Редактори: Сн. Костадинова, Б. Балкански. С. Искрец
Тел. за връзка – **0885987833**. Моля, изпращайте материали на електронен адрес: **vestnik_iskrec@abv.bg.**
Ползвани сайтове: https://www.slovo.bg/old/vutimsky/prikazka.htm

ISSN 2738-7798

Искри в Искрец словесното огниво. И сее във душата светлина. Сеяч е то на дефицитно слово, разнасящо човешка топлота.
П. Пеев

ИСКРИ

СТРАНИЦИ ЗА ПРАВОСЛАВИЕ И КУЛТУРА. Година III, брой 42, август , 2022 г.

САМУИЛ – измолен от Бога

Имало време, когато в света управлявали **съдии**, а не царе с еднолична власт. При Израилтяните, Божия народ, съветът на старейшините народни се покорявал на праведни и свети хора, първосвещеници и пророци. Сам Бог посочвал достойните люде, които взимали справедливи и верни решения, спазвали духа на закона и водели народа по пътя на спасението. Някои от тях просиявали с особеното си достойнство. Всред тях се откроявали старозаветните пророци. Те били вестители на Божията воля и бъдещето, такова каквото им го разкривал сам Бог.

Св. пророк Самуил бил един от великите пророци, чиито имена са многопочитани. Той управлявал Израиля до дълбока старост. По негово време се случила промяна в системата на управление – от съдии (съвет, парламент) към царство (монархия). Тази „реформа“ станала не по Божията воля, а според желанието на народа. Израилтяните гледали от съседните езически племена, които, в идолопоклонството и безбожието си, провъзгласили царе, за да им се кланят и да им служат. Често те били развратени и алчни хора и погубвали държавите и народите си. Не така било при Божия народ. Когато той забравял Бога и правдата, Господ го вразумявал чрез своите пророци и съдии.

В изблик на безрасъдство и безверие старейшините дошли при Самуил, когато той бил все още съдия на народа, и му казали: *„постави ни цар, който да ни съди, както е у другите народи“*. На Самуил тези думи не се понравили. Тогава Господ му рекъл: *„чуй народния глас във всичко, що ти говорят; защото те не отхвърлиха тебе, а отхвърлиха Мене, за да не царувам над тях“*.

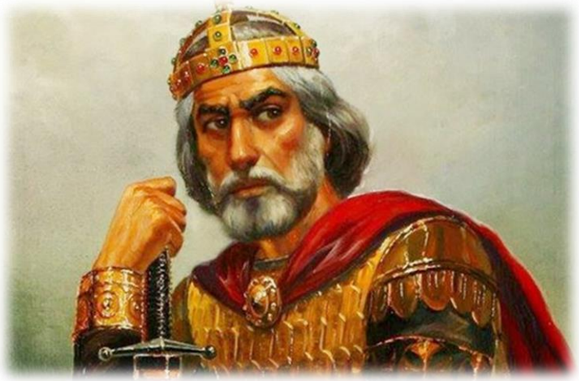
Страшно звучат Господните слова. Те и днес продължават да бъдат в сила, а за верността им са доказателство всичките трагедии в света и живота ни. Следвайки този древен „пример“, и ние през хилядолетията на стари и нови времена, отхвърлихме и продължаваме да отхвърляме благото Божие иго и Неговото блажено царство. Страхуваме се да признаем пред човеците вечната Божия власт над вселената. Отхвърляме и отпращаме Неговия божествен Син – нашия Господ и Спасител Иисус Христос и Неговото Евангелско благовестие от живота си. И безразсъдно служим на тварния свят и неговите нечестиви князе и царства.

Продължава на стр. 2

Както много специални и свети библейски личности, така и св. пророк Самуил се родил по чудесен начин. Майка му Анна, била бездетна и често пребивавала в храма, където пламенно молила Бога да я дари с чедо. Бог чул молитвите ѝ, подарил ѝ божествено дете. Не закъсняла и нейната благодарност към Вседателя, задето той свалил от плещите ѝ укора на базчадството. Тя, одухотворена, отишла в храма и от сърце изрекла думите: *„никой не е тъй свет като Господа; защото няма друг, освен Тебе; и няма твърдиня като нашия Бог. Не продължавайте да говорите думи надменни; дръзки думи да не излизат из устата ви; защото Господ е Бог на знанието, и делата Му са обмислени. Лъкът на силните се пречупва, а слабите се със сила препасват; ситите работят за хляб, а гладните почиват; дори безплодната ражда седем пъти, а многодетната изнемощява. Господ умъртвява и съживява, сваля в преизподнята и изважда; Господ прави човека сиромах и богат, унижава го и го въздига. От праха Той подига бедния, от калта възвишава сиромаха, като го туря да седне с велможите, и им дава в наследство престола на славата; защото у Господа са основите на земята, и Той върху тях утвърди вселената. Стъпките на Своите светии Той пази, а беззаконните изчезват в тъмнината; защото не чрез сила човек е як. Господ ще затрие, които се препират с Него; от небесата ще загърми върху тях. Господ е свет. Да се не хвали мъдрият с мъдростта си, да се не хвали силният със силата си, да се не хвали богатият с богатството си, но оня, който желае да се хвали, нека се хвали с това, че разумява и знае Господа.“* (1Царства: 2-10)

Малкият Самуил бил посветен на Господа в храма. Той израснал там в благочестие и чистота, до момента в който сам Бог започнал да му възвестява волята Си. Пророкът служил вярно на Бога през целия си живот и починал в дълбока старост в родния си град Рама (Ариматея). Според Божиите повели той помазал двама царе на Израиля: първият – Саул и вторият – светия славен пророк и цар Давид.

Едва ли има българин, който да не свързва името на св. пророк Самуил с известния български цар, съименник на пророка, живял и управлявал българите от 997 г. до 1014 г. Някои историци смятат, че монасите Моисей и Аарон, съосновители на Зографската св. обител „Св. Георги“, били братя на цар. Самуил. Те, както е отбелязано в хрисовул от 17 в., са били от рода на Византийския император светец Юстиниан (Управда). (За него се знае, че е от древен български род с трако-илирийски произход, от Сердикийско.)

Иначе, управлението на цар Самуил е изпълнено с превратности, а най-трагичната от всички, ослепяването на 15 000 негови воини и срещата с тях става и причина за неговата смърт. Познат предимно като силен пълководец, фактите сочат, че той е бил нежен и любящ баща. Макар и с неохота, дава двете си дъщери на византиец и сърбин – негови пленници.

През 1969 г. солунският археолог Н. Мацопулос разкрил няколко погребения в църквата „Св. Ахил“, намираща се на едноименния остров в Преспанското езеро. По време на разкопките от единия гроб бил изваден скелет на възрастен мъж. Човекът бил облечен в позлатена ризница, а под нея – в бродирана със злато дреха, по която преобладавали фигурите на папагали. От византийските хроники е известно, че папагалът бил родов символ на Самуил. Налице са още доказателства, че именно това е гробът на цар Самуил.

Интересен е фактът, че той изпитвал огромно преклонение пред личността на Св. Ахил. Мощите на светеца се пазели в крепостта Лариса (бълг. Лерин). При обсадата ѝ, когато крепостта паднала, царят получил светите мощи. Специално за тях построил величествена базилика в столицата Преспа и ги положил в нея. Според съвременни източници днес гробницата му не се поддържа, а надписът *„Цар на българите“* е изтрит. Базиликата „Св. Ахил“ е една от най-внушителните сгради, запазени от Първата българска държава. Построена е в периода 986 – 1002 година и има обща площ от 968 м². †

Снежана ***КОСТАДИНОВА***

КВА, КВА, КВА…

Спомен от нечие детство

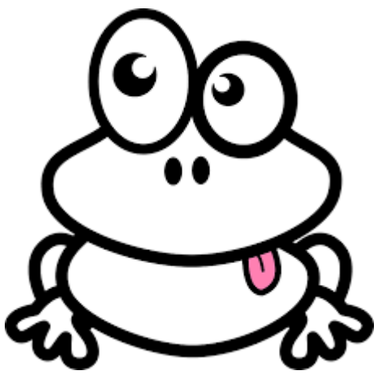
Никой вече не си спомня истинското му име. Жабаро е прякорът, с който е познат на малки и големи. По-възрастните помнят неговия изключителен интерес, като дете, към жабите. Всеки ден проверявал думите на началната си учителка, че жабата е земноводно животно, но предпочита водата. Ходел често до близката река. Изваждал, с голи ръце, някоя жаба. Пускал я на сушата, далеч от брега и следял много внимателно как тя, с подскоци, се връща във водата. След това вадел втора, после трета и... така с часове. Това било любимото му занимание през цялото лято. Хората, живеещи наблизо, често чували силния глас на майка му: "Хей, жабаро, прибирай се веднага!" Постепенно всички започнали да го наричат така и забравили истинското му име. Оттогава е изтекла много вода в близката река. Момчето е вече голям мъж, но е особен човек. Не контактува с никого от съседите си с изключение на малкия Митко, с когото понякога ходят на реката. Всичко до тук добре, но един ден неочаквано момчето му задава въпрос, който е много деликатен и кара възрастния мъж да подскочи изненадан: "Чичо, защо ти викат Жабаро?" Неприятна изненада от единствения негов приятел, ако може да го нарече такъв. Никой досега не бе посмял да го пита за нещо толкова лично, а това хлапе си го позволява. "Приличам на италианец! Затова!" – сопнато му отговаря и отминава, но Митко не мирясва. "Чичо Жабаро, а защо не ти викат италианецо тогава? А как е истинското ти име ?" Не получава отговор. Получава, обаче силен шамар от баща си, който го води за ухото, за да се извини на обидения съсед. "Какво пък толкова съм казал?! – чуди се момчето. – Ще разбере той с кого се заяжда!" На другия ден се качва на гаража в техния двор и чака появата на Жабаро. Вижда го и започва силно да скандира: "Жабаро, Жабаро, Жабаро..." Мъжът мълчаливо отминава, сякаш виковете не се отнасят за него. И така почти седмица. Един ден мъжът не издържа и свали момчето от гаража.

– Какво е направил пак? – чуват гласа на баща му. – Знаех си аз, че няма да мирясаш, момче! Познах по очите ти, когато се извиняваше на човека.

– Добре, татко! Обещавам, че няма вече да крещя на гаража: Жабаро, Жабаро... Честна дума, но нека и той да обещае да не ме нарича, непрекъснато пред приятелите ми, бъзльо.

Изпълни обещанието си само Митко. Никога повече не се чу от гаража прякора на съседа. Момчето беше измислило друго. Чакаше на същото място и когато "неговият приятел " се приближеше достатъчно, започваше да подскача като жаба и да крещи с всички сили:

– Ква, ква, ква... †

Веселина ***БАШОВА***

Жужи пчела,
прескача чувства
без аромат.
Лъжичка мед ли е
животът ми?

Недоволна чайка
събира на раздумка
останалите.
Щипкам го по бузките
настоящия миг.

Вълните се пенят
без извинение.
Див гняв
стене в капана
на тялото ми

Напред назад
върви магаре
с тежки дисаги.
Търся ли товарите
на изхабени дни?

Маковете
пред бръмбар
се покланят.
Свеждам глава
не се късам от корен.

Пресни ядки
из костелив страх
ми се услаждат.

… Страхливи и драскат,
заякват котешките
стъпала и глезени…
Тръгват да ходят
желанията ми.

Бръмбар рогач
обикаля в сянката
на мечтите… †

*Вероника **ИВАНОВА***

КАМБАНА

Към онзи, който се оплаква,
че църковната камбана го буди и
му пречи в неделя.

Събуди се човече!
Не чуваш ли, бие вече,
опомни се и вярвай,
тя не за другиго,
бие за теб.
В сърцето на квартала
бие едно живо, туптящо сърце,
то те вика в небесната църква
и пита : жив ли си?
Христов ли си?
И плачи, човече,
ако някоя неделя злощастна
не чуеш камбаната, в утрото ясно.
Замлъкнат ли камбаните на храма,
тежкò тогаз на хората
и на квартала.
Тъй, че моли се човече,
да бие по-дълго камбаната,
че без нея замлъква и твойто сърце.

СЛЪНЧОГЛЕДИ НА ПРЕОБРАЖЕНИЕ

Сърцата ни като неразтворени
слънчогледови пити
търсят светлината унесени.
Преобрази ги, Господи!
Преобрази и главите им зелени,
към тебе обърни.
Стъблата им крехки и дълги
в стълба към небето превърни.
Да те търсят не само в тъгата.
Напълни с благодарност сърцата,
неразтворени още за тебе.
Неразпукан слънчоглед е сърцето ми,
който само мечтае за слънцето,
но добре вече знае,
че не може в тъмнина
да живее. †

*Людмила **ПЕТРОВА***

ДЕНОНОЩИЕ

Птиците във моя двор
събуждат ме с божествен хор.
И как да го кажа не зная –
напук на стария навъсен свят –
аз живея в късче от рая!
В пашкул от красота съм оградена
и макар да съм хаотична и неподредена,
Бог ме води в някаква Своя пътека –
криволичеща и интересна,
трънлива и всъщност нелека.
Потъвам в пухкавия бял пашкул.
Никой моите обувки днес не е обул.
Приказки и съдници – убийте ме –
не чувам.
От чуждия живот не се интересувам.
Във вълшебство някакво съм потопена,
а понякога дори се чувствам окрилена.
Дори в трагичното намирам своя плюс.
Няколко молитви зная наизуст.
Глава само пред иконите свеждам
и не бита, първо мислите подреждам.
ЧАСОВНИКЪТ НА ДОБРИНАТА ОТНОВО ЩЕ СВЕРЯ.
За всичко във живота, ГОСПОДИ, БЛАГОДАРЯ!

*Свещ. Л. **ЛАЗАРОВ***

МОРЕ ОТ ТЪГА

1.
Над морето често има бури…
Някой реже с огнен нож небето!
И лежи на плажа лодка прекатурена
от пробойна – някъде в сърцето.

Тази нощ от тътен е пронизана
и от чуден нимб е осветена…
Росни капки със зората слизат –
светъл дар са от вселената.

А главните пушат във огнището,
спомените много тихо стинат.
Тя, зората знае всички истини…
С утрото те няма да отминат.

Над морето често има бури,
с росни капки слиза утрото.

2.
И вълни се плискат в пяна крехка
и отлитат тихо в нищото…
Там, където дреха вехта
бурите и вятъра разнищваха.

Мрежи, сплетени на купища…
И по кея, между лодките
самотата дири друмища,
горда, пробва си походката.

Лодките я гледат като мъртви
всред вълните, здраво вързани;
те сънуват своя първи
плясък, своя първи звън…

И вълни се плискат в пяна крехка
като дреха, ничия и вехта…

Продължава в бр.43

*Ген. Георги **ПЕТРОВ***

ЕДИН ИСТИНСКИ БЪЛГАРИН

Името му е Иван Гаврилов – доктор, професор. За да е това, което той е днес, „вина” на първо място има майка му Величка Каменова – уважавана учителка и съвременна будителка.

Кой е проф. Иван Гаврилов? От 2007 г. до сега е шеф на Торакална клиника в СБАЛ по онкология, София. Организира, ръководи и отговаря за диагностично-лечебния процес на пациентите с рак на млечната жлеза и белия дроб. Притежава 3 специалности и повече от 30 години трудов стаж: Хирургия, Гръдна хирургия, Онкохирургия. Защитил е дисертация на тема „Фамилна обремененост при рака на млечната жлеза”. Има траен научен интерес към рака на млечната жлеза и комплексното му лечение. Основоположник и завеждащ кабинет за медико-генетична консултация при фамилен рак на млечната жлеза. Години наред завежда Операционен блок при НОЦ. Действащ хирург с над 400 операции годишно. Той е един от уважаваните и водещи специалисти у нас по онкология, спасил стотици човешки животи. Автор е на над 240 научни труда, с множество публикации в български и чужди списания.

Проф. Иван Гаврилов е роден на 29.04.1955 г. в село Василовци, Монтанска област. Завършил е Природо – математическата гимназия в Михайловград и Висшия медицински институт в София. На 44 години става доцент, доктор. Съпругата му е също лекар.

Доктор Гаврилов е категоричен, че ракът не означава смъртна присъда. Напротив, лечим е, стига да бъде диагностициран навреме. Споделя, че с удоволствие се среща със свои пациенти, които е оперирал преди повече от 20, 30 години. За тях той е „уникален специалист и човек” и „чудо”. Истината обаче е една – докторът лекува не само със скалпел, но и с топли думи и много човещина. Майка му, Величка Каменова, казва: „Гордея се, защото щедра е душичката му към неволите на хората. Той ги вижда, более с тях."

Когато е на конференция в САЩ се среща с жена преди да бъде оперирана. Очите й са пълни със сълзи. След разговора със специалиста обаче, тя си тръгва с усмивка, което значи истинско завоевание на лекаря и човека Иван Гаврилов.

Високият строен мъж с бяла престилка и пламък в очите е не само един от водещите хирурзи онколози в България, кален воин в битките за живот, но и голям познавач на българската история и пазител на националния и родов дух. Той помага за възстановяването на десетки храмове, манастири, войнишки паметници, читалища… Подкрепя млади хора, за да завършат образованието си и поемат по своя път в живота. Условието е само едно – отличен успех и искрена обич към България, защото това е ориентирът в днешния объркан свят.

Инициативата тръгва от родното село. През 1999 г. му гостувал писателят Николай Хайтов, негов близък приятел, с когото влезли да разгледат строения през 1824 г. храм „Св. Георги”, но видели прах и разруха. „Хайтов ме погледна с неговите безкрайни сини очи и с укор каза: „Как сте допуснали тази светиня да стигне дотук?“. И аз дадох обет да я възстановя...“ – разказва хирургът. И вече години наред спазва думата си. Помага за възраждането на стария храм, а после продължава да подкрепя хората по села и градове за възстановяване на черкви, манастири и читалища.

И още, професорът дарява икони, финансира изграждането на параклиси, издаването на книги, провеждането на фолклорни концерти и празници в градове и села. С негови средства са възстановени войнишките паметници в родното му село Василовци. „Щастлив съм, когато видя старец или дете да влиза във възстановени от нас храмове и да целува подарените икони. Това ти дава усещането, че има много по-силни неща от човешката злоба и алчност. Вечни неща, които ще надделеят над всичко останало” – отбелязва д-р Гаврилов. Името му е и в списъка на дарителите за възстановяване на Голямата базилика в Плиска. И всичко това прави не за слава, а тихо и скромно. Убеден в едно – с вяра и надежда се печели всяка битка и човек не трябва само да получава, но и да дава. Родолюбието на Иван Гаврилов е семейна черта. Прадядо му Марко е загинал през 1916 г. при Дойран, в офанзивата на Чеган. Дълбоко в душата си професорът е скътал неговите думи, че ако остане, и не замине на фронта, ще го е срам от децата му. Ето защо и портретът на дядо Марко е на видно място сред иконите в докторския кабинет.

„По време на Възраждането в Букурещ има над 25 000 българи – търговци, книжовници, революционери. Те изграждат над 100 черкви, четири хана. Цели улици и квартали са свързани с българската история и дух. Но държавата ни не прави нищо за опазването им. Затова реших да изпращам деца на екскурзии там, да видят българските светини, да ги запомнят и разказват за тях” – споделя проф. Гаврилов.

„За мен добрият човек не може да е добър само в определена част от деня или година, или само на работа. Трябва да е добър във всичко и навсякъде…” – смята докторът.

Той е почетен гражданин на Монтана, носител на почетен знак на Несебър, Карлово и др.…

Хвала на такива истински и достойни българи! †

(Публикува се със съкращения. Бел. ред.)

Проф. д-р Драгомир ***ЛАЛЧЕВ***
Институт за български език при БАН

ЗА ЕЗИКОВИЯ ПРОИЗХОД НА СЕЛИЩНОТО ИМЕ ЖЕЛѐН, СВОГЕНСКО

Свогенското село Желéн е на 5-8 км. северно от Своге, разположено по терасите над десния бряг на Искъра. Старото село е било в местн. Кръсто. Най-стари писмени сведения за него има в турски кадийски регистър от 1683г. /според ТИБИ/. Долу до Искъра личат останките от старинния манастир „Св. Кирик". По-известни махали на селото са: Бóбковица, Брáнчовица, Рáньов дел, Лùпица, Драгàново бърдо, Езерùще, Равнúща, Червúлища, Бáрите, Рýгьовица, Извóрища, Класúлов трéбеж, Бáйчови торúща, Присáгьето, Дóбров трéбеж, Лúповец, Црни кáмик, Комáрнища, Ровúните, Мелó, Бáбин плаз, Кóтлене и др. Днес повечето от махалите са запустели и необитаеми.

Преди Освобождението мостове по Искъра не е имало, и Желен, подобно на повечето села по десния бряг на реката е останало изолирано от съседните села откъм запад. Тогава, около 1872 г. по нареждане на Мидхад паша в местн. Бóбковица над Искъра е опънато въже за ладия и започва по-интензивен стопански и културен обмен на населението по двата бряга. Вероятно това „реформаторско" благодеяние на пашата е било мотивирано не толкова от състрадание към християнската рая, колкото от желанието му за облекчаване на търговията по керванския път, който е идвал откъм Видин и Враца и на това място е трябвало пътниците и конете на турската поща да газят дълбоката река, за да продължат по-нататък през Ржана планина в посока към Арабаконак, Златица и Пирдоп.

През 1943 г. селото наброява 307 къщи, а към 1987 г. то е с 335 жители.

Според разказа на Ганчо Виденов, при мах. Бàбин плаз има оброк, на който се празнува след Спасовден. Тук в много стари времена имало езеро, земята около него започнала да се свлича по стръмния склон заедно със скали, камъни. Свлачището с голяма сила се движило, достигнало до склоновете на връх Грохóтен, запушило плътно коритото на река Искър и цялата пуста някога площ на дн. Своге се превърнала в огромно езеро, постепенно обаче Искърът направил пробив в запушената теснина, водите се оттекли в посока към Мездра. На мястото на дн. Своге останали дебели пластове наносна тиня, пясък. Оттогава е името на махала Езерúще на с. Желен, която е близо край днешния бряг на р. Искър. Другите махали на селото са Джуньов рът и мах. Стрàньето" .

Стари документални записи в турски данъчни регистри: *Jelen* (Желен), 1606 г. и 1640 г. (СтА, 175). – Прави впечатление късният запис в турския данъчен регистър – едва през XVII век, докато други села като Искрец, Свидня, Батулия, Луково, Зимевица, Губислав, Заселе, Заноге и др. са отбелязани в регистри от по-ранни години. Същото е положението и при съседното село Бов, чиято топонимия също показва средновековен ранен произход. Причината за това късно документално отбелязване на двете съседни села, според нас е в тяхната разпръснатост на махали, което е възпрепятствало турските бирници в събирането на данъците. Затова съществуването на други съседни села от събран тип и с по-големи землища, са били предпочитани от турците и водени на по-ранен данъчен отчет.

Мнозина от жителите на Искърския пролом се питат и до днес: славянско ли е по произход името на това малко село, пръснато на махали по десния бряг на Искъра? – Да, името по структура е славянско, защото българският народ е славяноезичен с преобладаващо множество от славянска лексика, както в диалектите, така и в топонимията. Преди години възрастното поколение на селото е произнасяло името с автентичната му старинна форма **Жалéнь,** с мекост на крайния звук **н**. Граматическият му корен *жал* е претърпял диалектна звукова промяна, наречена вокален преглас на звука **а > е**, от което се е получил днешният му облик *Желéн.*

Старобългарският език още през IX век, чрез делото на светите братя Кирил и Методий и техните ученици, се явява пряк наследник на праславянския език, говорен от славянските племена през далечните V-VI век в Централна Европа. Тяхната прародина се е простирала на запад до река Одер, протичаща между Източна Германия и Полша, на север до Балтийско море, на изток до река Днепър и на юг до Карпатите и Причерноморските степи. В края на IV и началото на V в. славяните са временно съюзници на Аварския хаганат при нападенията му над римските провинции в Централна и Южна Европа. След разпадането на Римската империя, аварите остават в областта на Източните Алпи, а праславяните в края на V и началото на VI век започват преселването си от Централна Европа в три посоки: изток, север и юг. Племето *áнти* тръгват на изток и населяват земите на днешна Русия, Беларус и Украйна; *мазýрите, бáлтите, полóните* и др. се насочват към земите на днешна Полша, Литва, Латвия и Естония. На старото си място в Централна Европа, по долините на реките Елба и Одер в Германия и Западна Чехия остават части от *полáбите, ободрúтите, лютúчите /вéндите/* и *лужúчаните*. След продължителни битки с баварските и саксонски князе през X век, те постепенно са претопени и днес вече са изцяло германизирани. От тях са останали само някои географски названия като имената на градовете Дрезден, Лайпциг, Грац /в Австрия/, езерото Бáлатон /в Унгария/, реките Túса и Морáва и др.

В началото на VI век, южният мигрантен клон от славяни се отправя към земите на Балканския полуостров и се състои от голям брой племена: *смоляни, берзúти, ринхúни, тимочáни, лúпяни, драговúти, сóрби* и др. Те населяват днешните български, сръбски и хърватски земи. Част от тях в следващите VII-VIII век слизат по долините на реките Сава, Дрин, Нишава, Вардар, Бистрица и Брегалница и достигат Тракия и Родопите. Впоследствие достигат до Адриатика, населват Централна и Южна Албания и преминават на юг към континентална Гърция. Там обсаждат градовете Солун, Верия, Сяр, Воден, като се заселват в областите Тесалия, Фокида, Атика, Беотия, о-в Крит и по егейските острови. По-късно Византийската империя постепенно успява да ги елинизира. От тях обаче са останали множество имена на местности и селища в дн. Гърция, носещи типично български названия: *Бúстрица, Градéц, Главúница, Поляне, Дряново, Дренéц, Градúще, Лúпяне, Брéзен, Бýково* и мн. др. Описани са подробно в книгата на немския лингвист Макс Фасмер. „Славяните в Гърция", Берлин 1941 г. В днешните български държавни граници са останали също хиляди местни и селищни имена, съдържащи славянски корени: В. Търново, *Шумен, Плевен, Сливен, Дряново, Стражица, Оряхово, Лом, Горна и Долна Липница, Кутловица, Мъглиж, Котел, Твърдица, Сливница, Брезник, Годеч, Враца, Бяла Слатина* и др.; планините *Рила, Стара планина, Средна гора, Странджа, Руй планина*; върховете *Вежен, Руен,* проходите *Вратник, Железник*, Върбица и мн. др. Безчислени са нарицателните български думи /съществителни, прилагателни, наречия, числителни, местоимения/, съдържащи славянски граматически корени и запазени в нашите средновековни и съвременни диалекти. Именно от такива думи са образувани хилядите старинни географски имена /топонимите/ в землищата на множество български села и градове, пръснати между планините в чети-рите посоки на България.

Процесът на проникване и усядане на южните славяни трае от VI до X век, когато се създават ранносредновековните княжества на балканските славяни. Измежду тях като най-ранно княжество през 681 г. се оформя Първата българска държава със столица Плиска, а впоследствие Преслав. Според историческите извори, това става чрез държавотворното обединяване между седемте славянски племена и дошлите от Памир, Дербент и Приазовието прабългари на хан Аспарух. Така се поставя началото на славянобългарската държава, която е покръстена през 865 г. при управлението на Св. княз Борис I Покръстителят. Впоследствие от Преславската и Охридската книжовна школа, чрез книгите на славянската азбука, се разпраща духовната светлина на християнската вяра сред другите славянски народи.

Една от хилядите славянски думи в българския език е и думата **жаль**, наследена в старобългарския език от праславянския език през ранните векове, след пристигането на южния клон от племена на Балканите. Тя се среща употребена в текстове на пергаментни ръкописи, писани в българските манастири от ранното Средновековие, каквито са: Супрасълския сборник, Остромировото и Мариинското четириевангелие. Някои от тях са писани на глаголица, а други на кирилица и съдържат прекрасни цветни миниатюри и орнаменти. Водят началото си от ранния X-XI век и продължават писмената традиция на славянската азбука, създадена през IX век. На нея са преведени от солунските просветители св. св. Кирил и Методий и техните ученици, донесените от Константинопол гръцки богослужебни книги /требници, молитвеници, псалтири/. Безценният старобългарски Супрасълски сборник е писан през Златния Симеонов X век от монаха Ретко в Преславската книжовна школа, основана от кирилометодиевите ученици Климент, Наум, Сава, Горазд и Ангеларий. С употребената в писмените паметници дума **жаль** се назовава релефна височина, хълм, могила върху земната повърхност. Думата е наследница на **праславянското съществително име žÂlь** със значение 'могила, гроб, бряг' и се среща в сръбски, хърватски, словенски, руски, полски и редица други сродни славянски езици със сходно значение „хълм, могила, крайбрежие, гробище, пясъчен бряг" и др. Коренът **жаль** се употребява и в руски, украински и белоруски език и е наследен от праславянския език със значение 'гробница'. Същата дума се среща масово и днес както в българския език - **жал,** така и в сръбски, хърватски, чешки, полски, словенски и носи абстрактното значение 'мъка, скръб, тъга, печал', от която се развива впоследствие конкретното значение за назоваване на географски обект – «хълм, могила», където се извършва оплакване на починали люде.

За правилното обяснение на селищното име *Желéн* тръгваме от старата автентична изговорна форма, срещана у най-старите жители на селото: **Жалéнь.** То се състои не от корен жел, а от по-старо **жал-** + праславянска наставка **–énь< – jь**, върху която пада ударението.

Продължава в бр. 43.